

THẤU KÍNH MỎNG (tt)

IV. Sự tạo ảnh bởi thấu kính

1. Khái niệm ảnh và vật trong quang học (tự học)

2. Cách dựng ảnh tạo bởi thấu kính

Sử dụng hai trong 4 tia sau:

- Tia tới qua quang tâm: tia ló đi thẳng.
- Tia tới song song trục chính: tia ló qua tiêu điểm ảnh chính F' .
- Tia tới qua tiêu điểm vật chính F : tia ló song song trục chính.
- Tia tới song song trục phụ: tia ló qua tiêu điểm ảnh phụ F'_n .

3. Các trường hợp ảnh tạo bởi thấu kính

Xét vật thật với d là khoảng cách từ vật đến thấu kính:

a) Thấu kính hội tụ

- * $d > 2f$: ảnh thật, nhỏ hơn vật.
- * $d = 2f$: ảnh thật, bằng vật.
- * $2f > d > f$: ảnh thật lớn hơn vật.
- * $d = f$: ảnh rất lớn, ở vô cực.
- * $f > d$: ảnh ảo, lớn hơn vật.

b) Thấu kính phân kì

Vật thật qua thấu kính phân kì luôn cho ảnh ảo cùng chiều với vật và nhỏ hơn vật.

V. Các công thức của thấu kính

- Công thức xác định vị trí:

$$\frac{1}{d} + \frac{1}{d'} = \frac{1}{f}$$

- Công thức xác định số phóng đại:

$$k = \frac{\overline{A'B'}}{AB} = - \frac{d'}{d}$$

- Quy ước dấu:

- Vật thật: $d > 0$. Vật ảo: $d < 0$.
- Ảnh thật: $d' > 0$. Ảnh ảo: $d' < 0$.
- $k > 0$: ảnh và vật cùng chiều
- $k < 0$: ảnh và vật ngược chiều.

VI. Công dụng của thấu kính

- Kính khắc phục tật của mắt.
- Kính lúp.
- Máy ảnh, máy ghi hình.
- Kính hiển vi.
- Kính thiên văn, ống dòm....

BÀI TẬP THẤU KÍNH MỎNG

Câu 1: Cho một thấu kính có $D = 5$ dp. Đặt vật AB cao 2cm vuông góc với trục chính của thấu kính (A thuộc trục chính), cách thấu kính đoạn d .

1. Xác định vị trí, tính chất, độ lớn ảnh A'B' trong TH:

a) $d = 30 \text{ cm}$

b) $d = 10 \text{ cm}$

c) $d = 20 \text{ cm}$

2. Tìm d để ảnh của vật là ảnh thật, lớn gấp 3 lần vật.

Hướng dẫn

1. a) $d' = 60 \text{ cm} > 0$ ảnh thật:

$$K = \frac{-d'}{d} = -2; \overline{A'B'} = -4 \text{ cm}.$$

b) $d' = -20 \text{ cm} < 0$ ảnh ảo: $K = \frac{-d'}{d} = 2; \overline{A'B'} = 4 \text{ cm}.$

c) $d' = \infty$ ảnh ở vô cực:

$$2 \quad k = \frac{-d'}{d} = -3 \Rightarrow d' = 3d = \frac{d \cdot f}{d - f} \Rightarrow d = 80/3 \text{ cm}$$

Câu 2: Cho một thấu kính hội tụ có $f = 20 \text{ cm}$. Đặt vật AB cao 1cm vuông góc với trục chính của thấu kính (A thuộc trục chính), thì ảnh của nó cao 2cm. Xác định vị trí vật và ảnh.

Hướng dẫn:

TH 1: Vật thật cho ảnh thật: $k = \frac{-d'}{d} = -2.$

Công thức thấu kính: $\frac{1}{d} + \frac{1}{d'} = \frac{1}{f}$

$$\Rightarrow d = 1,5f = 30 \text{ cm}; d' = 60 \text{ cm}$$

TH 2: Vật thật cho ảnh ảo: $k = \frac{-d'}{d} = 2.$

Công thức thấu kính: $\frac{1}{d} + \frac{1}{d'} = \frac{1}{f}$

$$\Rightarrow d = 0,5f = 10 \text{ cm}; d' = -20 \text{ cm}.$$

Câu 3: Một thấu kính tiêu cự f có độ lớn 12cm. Vật AB vuông góc với trục chính của thấu kính, cho ảnh $A'B' = 0,8AB$. Xác định loại thấu kính và khoảng cách vật AB đến thấu kính.

Hướng dẫn

$$|f| = 12 \text{ cm}; |k| = \frac{A'B'}{AB} = 0,8$$

TH 1: Vật thật cho ảnh thật: $\Rightarrow$ TK là thấu kính hội tụ $\Rightarrow f = 12 \text{ cm}.$

ảnh thật: $k < 0 \Rightarrow k = -\frac{d'}{d} = -0,8 \Leftrightarrow \frac{f}{d - f} = 0,8 \Rightarrow d = 2,25f = 27 \text{ cm}.$

TH2: Vật thật cho ảnh ảo; ảnh ảo nhỏ hơn vật $|k| < 1: \Rightarrow$ TK là thấu kính phân kì $\Rightarrow f = -12 \text{ cm}.$

ảnh ảo: $k > 0 \Rightarrow k = -\frac{d'}{d} = 0,8 \Leftrightarrow \frac{f}{d-f} = -0,8 \Rightarrow d = -0,25f = 3cm.$

Vậy: Nếu $f = 12cm \Rightarrow d = 27cm.$

Nếu: $f = -12cm \Rightarrow d = 3cm.$

Câu 4: Một vật sáng đặt trước một thấu kính, trên trục chính. Ảnh của vật tạo bởi thấu kính bằng 3 lần vật.

a) Đó là thấu kính gì?

b) Dời vật lại gần thấu kính một đoạn $a = 12cm$, ảnh của vật ở vị trí mới vẫn bằng 3 lần vật. Xác định tiêu cự của thấu kính.

Hướng dẫn

a) Thấu kính cho ảnh lớn hơn vật là thấu kính hội tụ.

b) Ta có: Lúc đầu ảnh là ảnh thật: $k_1 = -\frac{d'_1}{d_1} = -\frac{f}{d_1-f} = -3 \quad (1)$

Sau khi dời vật lại gần, ảnh lúc này là ảnh ảo: $k_1 = -\frac{d'_2}{d_2} = -\frac{f}{d_2-f} = 3 \quad (2)$

Theo bài ra: $d_1 - d_2 = 12cm \quad (3)$

Giải hệ gồm (1), (2), (3) ta tìm được: $f = 18cm$